

Een gebruiksruimte in Delft?

Een onderzoek naar de wenselijkheid en haalbaarheid van een gebruiksruimte binnen de gemeente Delft.

Den Haag, 10 april 2003

ES&E,
Léon van Lier
Fatima Kors
Esther van Fessem

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Achtergronden gemeentelijk beleid	5
3.	Vraagstelling, onderzoeksopzet en activiteiten van ES&E	7
3.1	Doel- en vraagstelling	7
3.2	Onderzoeksopzet en activiteiten	7
3.3	Uitgevoerde activiteiten	9
4.	Onderzoeksresultaten	11
4.1	Indeling van de doelgroep	11
4.2	Gesprekken met de doelgroep	14
4.3	Beschrijving voorzieningen	15
4.4	Gebruiksruijnte	17
5.	Conclusies	18
6.	Advies gebruiksruijnte en mogelijk vervolg	20
Bijlage 1. Literatuuroverzicht		
Bijlage 2. Overzicht instellingen		
Bijlage 3. Deelnemers werkbijeenkomst gebruiksruijnte Delft		
Bijlage 4. Kenmerken doelgroepen		

1. Inleiding

“Delft als een stad waar het prettig is om te wonen, met bewoners die betrokken zijn bij hun buurt en hun burens. Een stad die sociaal en economisch gezond is. En een stad die investeert in haar toekomst. Dat zijn de doelen die ons college zich stelt voor deze periode. Doelen die we willen bereiken met bewoners en partners in de stad, met de gemeenteraad en met een gemeentelijke organisatie die stevig inzet op dienstverlening.”

In het Collegeprogramma 2002-2006 *Voorzetten en doorzetten* staat vermeld dat in de gemeente Delft een gebruiksruimte komt voor verslaafden. Dit besluit past binnen de plannen om het dienstencentrum *Over de Brug* te verhuizen. Deze nieuwe huisvesting wordt in samenhang geregeld met de huisvesting van de gehele maatschappelijke opvang in Delft. Het doel is de instellingen voor maatschappelijke opvang een traject te bieden van inhoudelijke versterking, gekoppeld aan organisatorische en daarna ook bestuurlijke integratie. Inhoudelijk ligt de nadruk op preventie en nazorg en uitbreiding van capaciteit waar nodig. Het totale proces moet al in 2002 tot de eerste resultaten hebben geleid.

De bovengenoemde tekst in het kader is afkomstig uit het Collegeprogramma van de gemeente Delft. In deze tekst komt de wens van de gemeente Delft om te investeren in dienstverlening, in algemene zin, tot uiting.

De gemeente Delft ziet dienstverlening in de meeste brede zin van het woord; het begrip heeft hier betrekking op de gemeentelijke diensten zoals burgerzaken, wijkzaken en informatievoorziening, maar ook op dienstverlening aan inwoners van Delft die zich in een minder kansrijke omgeving bevinden. Hiermee worden onder andere bedoeld inwoners met een minimaal inkomen, dak- en thuislozen, sociaal zwakkeren en verslaafden.

De gemeente Delft is van mening dat zij zich dienstverlenend behoort op te stellen. De gemeente signaleert ook dat de eisen aan de gemeentelijke dienstverlening vanuit de maatschappij zijn verzwaaard; de samenleving en de regelgeving zijn ingewikkelder en bovenal is de burger mondiger. Eén van de gevolgen van deze veranderingen binnen de maatschappij is dat meer mensen het risico lopen ‘tussen de wal en het schip te belanden’, de bovengenoemde doelgroepen lopen hierbij een verhoogd risico.

Om de dienstverlening aan deze groepen inwoners van Delft te verbeteren zijn verschillende initiatieven genomen, convenanten gesloten en rapporten opgesteld¹.

De gemeenschappelijke uitgangspunten binnen het convenant *Samenwerking in de Opvang* zijn:

- bereidheid tot samenwerking;
- de cliënt staat voorop;
- hulpverlening op een professioneel niveau;
- de uitwerking van het convenant mag niet leiden tot het niet oplossen van de huidige problematiek.

¹ Voorbeelden zijn: *Convenant samenwerking in de Opvang in Delft* (2002) en *Rapport Maatschappelijke Opvang Delft* (CC&S Den Bosch, 2001).

Zoals eerder vermeld staat in het Collegeprogramma een besluit tot de oprichting van een gebruikersruimte. Dit besluit wordt binnen het Collegeprogramma niet verder onderbouwd. In de gesprekken met gemeente Delft is duidelijk geworden dat een gebruikersruimte in eerste instantie als overlastbeperkende maatregel gezien moet worden. Het doel is het terugdringen van de (zichtbare) overlast van (hard)druggebruikers.

In het Collegeprogramma beschrijft de gemeente dat:

Procedures vanuit het gezichtspunt van de burger worden geëvalueerd. Procedures en regelgeving worden getoetst vóór invoering op realiseerbaarheid en handhaafbaarheid.

Om het genomen besluit voor een gebruikersruimte te toetsen, heeft de gemeente Delft, onderzoeks- en adviesbureau ES&E gevraagd de gemeente te ondersteunen bij dit traject om de realiseerbaarheid en handhaafbaarheid van een dergelijke gebruikersruimte scherp te krijgen. In deze rapportage doen wij verslag van onze activiteiten en schetsen wij een beeld dat uit de gesprekken en de analyse van registratie is ontstaan. Daarnaast geven we een advies over het wel of niet creëren van een gebruikersruimte.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden enige achtergronden van het gemeentelijk beleid beschreven en in hoofdstuk 3 worden de vraagstelling, onderzoeksopzet en activiteiten van ES&E weergegeven. In hoofdstuk 4 beschrijven we de onderzoeksresultaten en in hoofdstuk 5 geven we de conclusies weer. We sluiten af in hoofdstuk 6 met een advies over een gebruikersruimte in Delft en een globaal voorstel voor het mogelijke vervolg.

2. Achtergronden gemeentelijk beleid

De gemeente Delft is al geruime tijd bezig met de verbetering van de veiligheid en leefbaarheid van de stad². Dit blijkt uit eerdere Collegeprogramma's en uit enkele belangrijke aspecten uit het Collegeprogramma voor 2002-2006 *Voorzetten en doorzetten*.

Enkele belangrijke zaken die in het Collegeprogramma naar voren komen zijn:

- De wijk- en publieksgerichte aanpak heeft vorm gekregen en de gemeentelijke organisatie is veranderd in structuur en werkwijze. Met deze uitgangspositie wil de gemeente Delft de komende jaren de aandacht meer verschuiven van plannen maken naar plannen uitvoeren.
- Delft is een stad met een grote diversiteit. Zo kent Delft een grote studentenpopulatie, is één op de vijf inwoners van Delft van buitenlandse afkomst en zijn er behoorlijke verschillen in woonsituatie en inkomen.
- Een krappe woonmarkt, een groeiende vraag naar zorg, onvervulbare vacatures tegenover forse uitkeringsbestanden en verschillen in taal en cultuur maken dat aan het samenleven in Delft, volgens de gemeente, veel aandacht moet worden besteed.

In het collegeprogramma heeft de gemeente de doelen die zij wil bereiken op diverse terreinen binnen de stad beschreven. Daarbinnen onderscheidt de gemeente Delft vier accenten:

- *Een sterke samenleving*: een sociale en economisch vitale stad, waarin bewoners actief betrokken zijn bij de stad, de wijk en met elkaar en waarin alle bevolkingsgroepen participeren.
- *Een duurzame stad*: een stad die in haar plannen de toekomstwaarde centraal stelt, die zorgvuldig omgaat met ruimte, grondstoffen en energie, een stad die consequent kiest voor duurzame stedelijke ontwikkeling.
- *Een aangename leefomgeving*: Delft moet niet alleen schoon, heel en veilig zijn. De wijken bieden ruimte en groen om te wonen, spelen, leren, te ontspannen en met elkaar samen te leven.
- *Een dienstverlenende overheid*: daadkracht, kwaliteit en betrouwbaarheid zijn de uitgangspunten voor ons functioneren.

In de vorige collegeperiode is vooral gebouwd aan de organisatie van het sociale beleid. De gemeente Delft is van mening dat de komende vier jaar resultaten geboekt moeten worden. Daarbij hanteren zij vier uitgangspunten:

- de klant centraal;
- rechten én plichten;
- succes op lange termijn mag ook;
- duidelijke taakstellingen voor de uitvoerders.

² De mogelijkheid wordt onderzocht om de toezichthouders in de stad (stadswachten, parkeerwachten) zichtbaar op één locatie in de binnenstad te concentreren. Daarnaast moet de overlast van zwerf-/grofvuil, hondenpoep, graffiti en fout parkeren (de grootste ergernissen van bewoners) structureel verminderen.

De gemeente heeft besloten om te investeren in de minder kansrijke groepen woonachtig in Delft. In de maatschappelijke opvang moet bijvoorbeeld meer aandacht komen voor nazorg en de begeleiding van mensen op gesubsidieerde banen moet worden verbeterd.

De gemeente heeft de laatste jaren steeds meer te doen gekregen op het terrein van gezondheidszorg. De gemeente is een serieuze partner voor de betrokken partijen binnen de gezondheidszorg en kan op een aantal terreinen een sterke lokale regierol vervullen. De samenwerking met de externe partners, zoals politie, corporaties en welzijnsorganisaties, wordt verder geïntensiveerd en vastgelegd in uitvoeringsovereenkomsten.

3. Vraagstelling, onderzoeksofzet en activiteiten van ES&E

3.1 Doel- en vraagstelling

Doelstelling

Het doel van het onderzoek hebben we als volgt omschreven:

- *Het bepalen van de haalbaarheid van een gebruiksruijnte binnen de gemeente Delft.*
- *Het inzichtelijk maken van de doelgroep verslaafden binnen de gemeente Delft, die in aanmerking zou komen voor een gebruiksruijnte.*
- *Het in kaart brengen van het draagvlak, bij betrokken partijen, betreffende het besluit een gebruiksruijnte te openen.*
- *Het adviseren aan de gemeente Delft of en, zo ja, hoe de gebruiksruijnte vormgegeven kan worden.*

Vraagstelling

Binnen het onderzoek staat het ontwerp en de (mogelijke) implementatie van een gebruiksruijnte centraal. Zoals eerder aangegeven heeft de gemeente dit in het Collegeprogramma opgenomen, maar verder nog geen inhoudelijke verduidelijking of verheldering beschreven. De vraagstelling hadden wij als volgt geformuleerd:

Op welke wijze is een gebruiksruijnte binnen de gemeente Delft haalbaar? Welk draagvlak bestaat er binnen de betrokken organisaties en potentiële gebruikers voor een dergelijke voorziening?

Deelvragen

De bovengenoemde vraagstelling bevat vele vragen die, direct of indirect, betrekking hebben op de definitieve inrichting van een gebruiksruijnte. Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, stelden we ons een aantal deelvragen. Zo hebben we gekeken naar:

- Het in kaart brengen van doelgroepen in de gemeente Delft binnen de populatie die gebruik zouden maken van een gebruiksruijnte.
- Onder welke condities maakt de doelgroep gebruik van een gebruiksruijnte?
- Het inventariseren van het draagvlak voor een gebruiksruijnte bij de betrokken organisaties in Delft.
- Het inventariseren van het draagvlak bij de potentiële doelgroep.
- Het inventariseren van de randvoorwaarden die betrokken partijen (organisaties en doelgroepen) zien met betrekking tot een gebruiksruijnte.

3.2 Onderzoeksofzet en activiteiten

Om op de centrale vraagstelling een gefundeerd antwoord te kunnen geven en om op een goede wijze aan te sluiten bij het implementatievraagstuk van de gemeente Delft, hebben wij een onderscheid gemaakt in de fasering van dit onderzoek betreffende de haalbaarheid van een gebruiksruijnte. In deze paragraaf beschrijven we de onderscheiden fasen en de afzonderlijke onderzoeksactiviteiten.

Fase 1: Haalbaarheid en draagvlak voor een gebruiksruimte

In de eerste fase stonden de doelgroep, het draagvlak en de randvoorwaarden betreffende de (eventuele) toekomstige gebruiksruimte centraal. Het ging in deze fase niet om het aanbieden van een concreet ontwerp voor een gebruiksruimte, maar om de vraag of een gebruiksruimte een wenselijke ontwikkeling is én of er voldoende draagvlak is binnen de doelgroep en betrokken organisaties.

De volgende activiteiten hebben plaatsgevonden in de eerste fase:

Documentstudie

Relevante beleidsstukken, registratiesystemen (voor zover mogelijk) van betrokken partijen (onder andere hulpverlening, politie en gemeente) en bestaande literatuur betreffende gebruiksruimten. Voor een overzicht van de bestudeerde literatuur zie bijlage 1.

Inventariserende interviews (betrokken organisaties zie bijlage 2)

In de inventariserende interviews zijn de volgende onderwerpen aan de orde gekomen:

- inventarisering doelgroep;
- visie op een gebruiksruimte als voorziening;
- draagvlak gebruiksruimte binnen de gemeente Delft;
- randvoorwaarden voor een dergelijke gebruiksruimte;
- behoeftepeiling voor een gebruiksruimte.

Doelgroepinventarisatie

De aangeleverde cijfers van de betrokken partijen en de aanvullende informatie uit de interviews, zijn ingedeeld in drie doelgroepen binnen de gemeente Delft (hier hebben we een eerder ontworpen categorieënsysteem voor gebruikt).

Werkbijeenkomst

Op 9 januari 2003 heeft een werkbijeenkomst plaatsgevonden met de belangrijkste partijen, waar de bevindingen van de eerste fase zijn voorgelegd en besproken. In deze werkbijeenkomst hebben we het ontstane beeld vanuit de doelgroepanalyse en inventariserende interviews getoetst en gecomplementeerd. Voor een overzicht van de aanwezigen tijdens deze bijeenkomst verwijzen we naar bijlage 3.

Gesprek wethouder

Aan de hand van de uitkomsten van de eerste fase, heeft een gesprek met wethouder Rensen en de opdrachtgever plaatsgevonden. In dit gesprek is het voorlopige advies vanuit ES&E besproken.

Fase 2: Vervolg

Aan de hand van de resultaten van de eerste fase, de werkbijeenkomst van 9 januari 2003, het gesprek met de wethouder én overleg met de betrokken ambtenaar wordt een voorstel geschreven door ES&E voor een eventueel vervolg. De exacte invulling van fase 2 wordt in deze rapportage niet beschreven. Bij de beschrijving van het advies over een gebruiksruimte, staat een globale weergave van een mogelijk vervolg.

3.3 Uitgevoerde activiteiten

Interviews

Diverse organisaties in Delft houden zich bezig met hulpverlening aan en/of begeleiding van de geformuleerde doelgroepen. Aan de hand van de gemeentegids van Delft en eerdere ervaringen met deze problematiek in andere onderzoeken hebben wij een opsomming gemaakt van organisaties. We hebben in de benadering een onderscheid gemaakt tussen organisaties die daadwerkelijk contact of bemoeienis hebben met drugs- en/of alcoholgebruikers, organisaties die geen contact hebben met de doelgroep en vertegenwoordigers van de doelgroep of van familieleden van de doelgroep. Daarbij zijn enkele interviews gehouden met leden van de doelgroep, met name drugsgebruikers.

Benaderde organisaties in contact met doelgroep

- Parnassia Verslavingszorg / Verslavingszorg Delft Oostland Westland;
- Politie;
- GGZ Delfland, Kliniek Jorisweg;
- Stichting Maatschappelijke Opvang/Sociaal Pensioen;
- Stichting Dienstencentrum over de Brug.

Benaderde organisaties die niet of nauwelijks in contact staan met de doelgroep

- GGD Delfland;
- EHBO Reinier de Graaf ziekenhuis;
- Maatzorg;
- Gemeente Delft, bestuursassistent;
- Stichting VOZH Ricardis;
- Stichting Jeroen;
- GGD Delfland.

Benaderde vertegenwoordigers van de doelgroep of van familie/vrienden van doelgroep

- PRAT Delft

Benaderde leden van de doelgroep

Er zijn vijf bezoekers van het Dienstencentrum *Over de Brug* geïnterviewd.

De lijst met organisaties is samen met de opdrachtgever besproken. In dit gesprek is besloten om een aantal organisaties direct te benaderen voor een persoonlijk gesprek (de organisaties die bekend staan om hun contacten met de doelgroep). De overige organisaties hebben wij eerst telefonisch benaderd met de vraag óf zij in contact stonden met de doelgroep, óf zij zicht hadden op de problematiek en de overlast én hoe de organisatie stond ten opzichte van een gebruikersruimte. Aan de hand van de telefonische check is besloten of er alsnog een persoonlijk gesprek moest plaatsvinden, omdat de organisatie belangrijke informatie bezat die relevant was voor het onderzoek. In schema 1 is de gang van zaken met betrekking tot de (telefonische) interviews weergegeven.

Schema 1: Wijze van contactleggen met organisaties.

Organisatie	Wijze van benaderen	Uitvoering
Parnassia Verslavingszorg	Direct benaderd voor een persoonlijk gesprek.	Er heeft een interview plaatsgevonden met medewerkers van Parnassia, locatie Delft.
Stichting Dienstencentrum <i>Over de brug</i>	Direct benaderd voor een persoonlijk gesprek.	Er heeft een interview plaatsgevonden met medewerkers én cliënten van DOB.
Politie	Direct benaderd voor een persoonlijk gesprek.	Er heeft een interview plaatsgevonden met de teamchef en wijkagenten van de politie Delft.
Maatschappelijke Opvang / Sociaal Pension	Direct benaderd voor een persoonlijk gesprek.	Er heeft een interview plaatsgevonden met de adjunct directeur van de Maatschappelijke Opvang.
Maatzorg	Telefonische check.	In het telefoongesprek werd duidelijk dat Maatzorg weinig in contact kwam met de doelgroep. Er heeft geen vervolginterview plaatsgevonden.
Gemeente Delft (diverse bestuursassistenten)	Telefonische check.	Er is telefonisch contact geweest met twee bestuursassistenten, hier hebben verder geen vervolg interviews plaatsgevonden.
GGZ Delfland	Telefonische check.	Er is veel telefonisch contact geweest met diverse personen, dit heeft niet geleid tot een gesprek (telefonisch dan wel persoonlijk). Wel is door de opnamefunctionaris van de kliniek aan de Jorisweg een door ons toegestuurde vragenlijst ingevuld en teruggestuurd.
EHBO Reinier de Graaf ziekenhuis	Telefonische check.	Er heeft een telefonisch en persoonlijk interview plaatsgevonden met het hoofd van de spoedeisende hulp.
Stichting VOZH Ricardis	Telefonische check.	Er heeft een telefonisch interview plaatsgevonden met de coördinatrice van de vrouwenopvang.
Stichting Jeroen	Telefonische check.	Er heeft een telefonisch interview plaatsgevonden met de coördinator van Stichting Jeroen.
GGD Delfland	Telefonische check.	Er is contact gelegd met een beleidsmedewerker van de GGD.
PRAT Delft (Drugs Preventie Advies Team)	Telefonische check.	Er heeft een telefonisch interview plaatsgevonden met een vrijwilliger van PRAT.
Zorgregelaar BAW:	Telefonische check.	Het is niet gelukt telefonisch contact met deze organisatie te krijgen.
Gemeente Delft, Toezicht openbare Ruimte (TOR)	Telefonische check.	Er is telefonisch contact geweest met een medewerker.

4. Onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk zijn de onderzoeksresultaten weergegeven van de instellingen die aangaven direct met de onderzoeksgroep te maken te hebben. Het betreft slechts de organisaties die op pagina 10 als eerste vermeld staan. Bij het grootste gedeelte van de overige instellingen gold dat druggebruik een contra-indicatie is waardoor deze instellingen niet in aanraking met deze groep komen.

4.1 Indeling van de doelgroep

ES&E heeft voor een eerdere opdrachtgever een indeling van doelgroepen ontworpen (het onderzoek was destijds gericht op zorgwekkende zorgmijders), deze indeling hebben we ook toegepast op de doelgroepen in Delft. We beschrijven hieronder kort de indeling met enkele kenmerken per doelgroep, voor een volledige beschrijving verwijzen we naar bijlage 4. Deze indeling is gebaseerd op eerder onderzoek en is derhalve niet ontworpen of bedacht op de Delftse populatie. Tijdens het onderzoek bleek dat het in Delft ging om een zeer kleine groep overlastgevende harddrugsgebruikers. Ondanks deze kleine groep hebben wij toch de indeling gehanteerd, mede omdat de indeling is geïntroduceerd bij de instellingen en zij hun gegevens hebben aangeleverd aan de hand van deze indeling.

Zorggroep

- behoefte aan zorg;
- bestaande contacten met zorginstellingen;
- voornamelijk psychosociale en psychiatrische problematiek;
- naast bovengenoemde problematiek middelen- of medicijngebruik;
- vindbaar, bereikbaar en benaderbaar;
- veelal niet dakloos;
- overlast vindt voornamelijk 'binnenshuis' plaats.

Grensgroep

- vraagt om deels zorg en deels repressieve aanpak;
- incidentele contacten met zorginstellingen;
- te motiveren (vaak gepaard met symbolische 'stok achter de deur');
- multi-problematiek (inclusief verslaving);
- overlast zowel intern als extern (op straat).

Niet-Participanten

- geen contacten met zorginstellingen;
- geen motivatie tot verandering;
- overlast veelal extern (openbare ruimten);
- weinig binding met maatschappij;
- vaak dakloos;
- veelal bekend bij politie (als gevolg van criminaliteit of overlastmeldingen).

Naast het geven van een schatting in procenten is aan de respondenten ook gevraagd een schatting te geven van aantallen uitgesplitst naar de drie eerder genoemde gebruikersgroepen. De verkregen cijfers zijn in de hierna volgende tabel weergegeven.

Tabel 1. Aantal inschreven cliënten (geel) en schattingen van aantallen gebruikers (blauw) uitgesplitst naar soorten gebruikersgroepen per organisatie in 2002.

Naam organisatie	Zorggroep	Grensgroep	Niet participanten	Dakloze drugsgebruikers	Alcoholgebruikers
Stichting Maatschappelijke Opvang	19	15	12		
Parnassia Verslavingszorg en Verslavingszorg Delft Oostland Westland	80-125 ¹	10	40-50 ²		
Dienstencentrum 'Over de Brug' (DOB) *	26 ³	77	25		
GGZ Delfland					54 ⁴
Politie				4	5-15

*In de bovenstaande tabel zijn de gegevens gebruikt van 2001(bij het DOB waren nog geen cijfers van 2002 beschikbaar), in 2001 gebruikten 160 mensen het DOB als postadres. Aangezien het DOB enkel registreert op aantal keren per dag dat het DOB wordt bezocht, zitten daar dubbeltellingen in (een groot deel van de bezoekers komt een paar keer per dag langs). Om toch een indruk te krijgen wat de omvang qua gebruikers bij het DOB is, is de volgende berekening toegepast: DOB schat dat 80% van de bezoekers harddrugs gebruikt. Dat komt neer op 128 gebruikers in 2001. Daarbij schat DOB dat van het totale aantal gebruikende bezoekers de zorggroep 20% bedraagt (omgerekend 25 personen), de grensgroep 60% bedraagt (omgerekend 77 personen) en Niet-Participanten 20% (omgerekend 25 personen) bedraagt.

In de bovenstaande tabel zijn aantallen geregistreerde cliënten (geel) en geschatte aantallen gebruikers (blauw) weergegeven. Hierbij moet worden opgemerkt dat voornamelijk het aantal geregistreerde cliënten een indruk geeft over de omvang van de drugs- en alcoholgebruikers in Delft. De geschatte gegevens geven een globaal beeld hoe groot deze groep zou kunnen zijn. Uit deze gegevens kan geen absoluut aantal drugs- en alcoholgebruikers afgeleid worden.

Wel kunnen we aan de hand van de verzamelde gegevens constateren dat het totale aantal drugsgebruikers die bekend of ingeschreven staan bij een zorginstelling ligt tussen de 80 en 160. Dit gegeven is tevens vastgesteld tijdens de bijeenkomst op 9 januari 2003 op Delft-stede te Delft, waarbij een groot aantal instellingen en organisaties aanwezig waren.

¹ Er is een overlap van vijftien - twintig cliënten binnen de zorggroep bij het Dienstencentrum *Over de Brug* en Parnassia Verslavingszorg/Verslavingszorg Delft Oostland Westland.

² Dit is een ruwe schatting.

³ Zie noot 1.

⁴ Dit aantal bestaat uit veertien bezette bedden en 40 poliklinisch behandelde cliënten, waarvan naar schatting 50% niet in Delft woonachtig is.

Opvallend is dat de groep Niet-participanten, die over het algemeen gezien wordt als potentiële doelgroep voor een gebruiksruimte die ontworpen is als overlastbeperkende maatregel, relatief klein is in de gemeente Delft.

Kenmerken van de doelgroepen zoals genoemd in tabel 1

Zorggroep

- De Zorggroep is een redelijke vaste groep die (al langere tijd) in beeld is bij de betreffende zorginstellingen. Deze groep heeft zorg nodig, maar krijgt ze die niet altijd in voldoende mate.
- Cliënten vanuit de Zorggroep maken voor een klein deel gebruik van diverse instellingen (er is bijvoorbeeld een overlap van vijftien tot twintig cliënten tussen het DOB en Parnassia Verslavingszorg).
- De leeftijd van de harddruggebruikers ligt gemiddeld hoog 35-40 jaar.
- De aantallen zoals aangegeven door de instellingen op basis van inschrijving lopen uiteen van negentien tot 125 cliënten. Deze variatie heeft te maken met het soort hulpverlening dat iedere instelling biedt en de capaciteit om cliënten op te nemen. Zo heeft bijvoorbeeld Stichting Maatschappelijk Opvang, met een aantal van negentien cliënten binnen de zorggroep, slechts zestien beschikbare bedden in het Sociaal Pension, hetgeen meer zegt over de capaciteit dan het werkelijk aantal cliënten. Bij Parnassia Verslavingszorg en Verslavingszorg Delft Oostland Westland zijn 80 tot 100 cliënten bij de methadonverstrekking ingeschreven en is er bij tien tot vijftien cliënten sprake van verslavingsproblematiek en psychische problematiek.
- Het grootste deel van deze groep beschikt over een eigen woning

Grensgroep

- De Grensgroep betreft zowel een kleine groep gedetineerden (vanuit zorg) en een grote groep vanuit het DOB.
- De Grensgroep binnen het DOB hebben daar voornamelijk hun postadres (sommige van hen volgen het budgetteringsprogramma), vanuit de contacten van het postadres is er zicht op deze groep.
- De overlast lijkt vooral gerelateerd te zijn aan alcoholgebruik (zomer) en aan het 'rondhangen' rond het DOB. Zo krijgt de politie gemiddeld één melding van overlast, afkomstig van bewoners rondom het DOB, per dag binnen.
- Er is een toename te constateren in het totale aantal bezoekers van het DOB.
- De aantallen zoals aangegeven door de instellingen lopen qua inschrijving uiteen van tien tot vijftien cliënten. Deze variatie heeft te maken met het soort hulpverlening dat iedere instelling biedt en de capaciteit om cliënten op te nemen. De schatting vanuit één instelling is echter dat de groep ongeveer 77 cliënten bedraagt.

Niet-participanten groep

- De groep Niet-participanten is niet eenduidig in problematiek (verslaving, psychiatrie, psychosociale problematiek en dergelijke).
- Een deel van de Niet-participanten is een groep gebruikers die zich 'ophoudt' in dealpanden en bepaalde wijken in Delft (Poptahof en Tanthof).
- Vanuit de zorginstellingen bestaat het idee dat deze groep weinig visuele, openbare overlast veroorzaakt.
- Eén instelling zegt dat het qua inschrijving om twaalf cliënten gaat. Twee instellingen schatten dat het hier gaat om 25-50 cliënten.

Ondanks de indeling vanuit een eerdere opdracht worden er door diverse respondenten twee belangrijke doelgroepen apart genoemd binnen de gemeente Delft:

Dakloze drugsgebruikers

- Volgens de politie zijn er ongeveer vier bekende zwervers die in portieken van flats slapen.
- Het betreft personen die te maken hebben met verslavingsproblematiek en psychische problematiek.

Alcoholgebruikers

- De groep alcoholgebruikers is redelijk éénduidig. De politie schat dat het aantal (overlastgevende) alcoholgebruikers rond de vijf tot vijftien ligt. Dit aantal komt in de buurt van het aantal bezette bedden en behandelingen van cliënten woonachtig in Delft die uitgevoerd zijn door de crisisdienst van GGZ Delfland.
- Het grootste deel van deze groep beschikt over een eigen woning.
- Volgens de politie was deze groep de voornaamste veroorzaker van overlast in de binnenstad. Echter is door het succes van het project³ 'schoonhouden openbare ruimte' nauwelijks meer sprake van alcohol gerelateerde overlast.

4.2 Gesprekken met de doelgroep

Om een beeld te krijgen hoe de doelgroep denkt over een gebruiksruimte in Delft hebben we met vijf bezoekers van het Dienstencentrum *Over de Brug* gesproken. Vier van deze vijf bezoekers gebruikt drugs en één bezoeker zegt in het verleden drugs gebruikt te hebben. De ervaring leert dat gebruikers in interviews over hun huidige gebruik graag een rooskleuriger beeld geven dan werkelijk het geval is.

Wanneer de bezoekers gevraagd wordt of zij behoefte hebben aan een gebruiksruimte, is het antwoord stevast 'ja'. Dat is op zichzelf te verwachten en niet verwonderlijk. De bezoekers geven verschillende argumenten voor een gebruiksruimte: overlastbeperking "*Ook voor folierokers (coke opwarmen en oproken) is een gebruiksruimte perfect, die zoeken vaak portieken op om uit de wind te staan*" en de wens om rustig te gebruiken. Ook al beschikken gebruikers over (tijdelijke) woonruimte of een plek om te gebruiken, deze plekken zijn vaak niet erg rustig en hygiënisch, dus de wens om een rustige gebruiksplek blijft bestaan. "*Het is gewoon prettig als er een plek is waar het mag*". Ook de plaats waar men wil gebruiken is van belang: "*Je koopt in de binnenstad en dan ga je niet helemaal wachten totdat je thuis bent*".

Bezoekers van het DOB die de gebruikersscène in Delft goed kennen schetsen een beeld van een rustige scène. De mensen kennen elkaar, en er komen weinig nieuwe (zware) druggebruikers bij. Men gebruikt in drugspanden of bij iemand thuis. Deze panden bieden weliswaar een gebruiksplek, maar wel een instabiele omdat de panden van tijd tot tijd wegens overlast worden opgerold door de politie⁴. Gebruikers geven ook aan wel eens op straat of in portieken te gebruiken en te dealen, waar zij dan worden weggejaagd. Ook en rond het NS Station worden daarvoor boetes uitgedeeld. Volgens een gebruiker "*Heeft de politie de boel onder controle, je moet geen kapsones tegen ze hebben*".

³ Het proefproject 'schoonhouden openbare ruimte' is inmiddels een vaste activiteit geworden en wordt drie dagen per week uitgevoerd.

⁴ Overigens geeft de politie ook aan dat bij het oprollen van panden steeds dezelfde figuren worden aangetroffen.

De cliënten geven wel aan dat het de drugsgelerateerde overlast zou beperken in Delft en om dit te onderbouwen geven ze aan dat de groep drugsgebruikers in Delft groot (500 gebruikers) is. Dit zegt waarschijnlijk meer over het feit dat ze graag een gebruikersruimte zien in Delft dan dat het iets zegt over het aantal werkelijke gebruikers in Delft.

Over het voorzieningenaanbod in Delft zijn de bezoekers wel te spreken, al kan er wel gewerkt worden aan onderhoud en capaciteit. Gebruikers uit Delft maken ook gebruik van voorzieningen in Rotterdam, met name de gebruikersruimten. Voor de gebruikers met psychiatrische problemen zou volgens een bezoeker een aparte plek moeten zijn.

Ook worden voorwaarden genoemd voor het instellen van een gebruikersruimte. Een gebruiker is van mening dat bij het instellen van een gebruikersruimte de beveiliging goed geregeld moet zijn. Als voorbeeld werd een gebruikersruimte in Rotterdam genoemd waarbij met pasjes wordt gewerkt om misbruik door mensen die niet onder de doelgroep vallen tegen te gaan. *“Ja, dan was ’t gratis eten en dan namen ze een zusje mee.”*. Ook wordt aangegeven dat een gebruikersruimte buiten de stad moet worden gevestigd. *“Daar moet je normale mensen niet mee lastigvallen.”*. Verder moet het toezicht goed geregeld zijn en moet er rekening gehouden worden met de burens.

4.3 Beschrijving voorzieningen

Parnassia Verslavingszorg / Verslavingszorg Delft Oostland Westland

Parnassia is een psycho-medisch centrum waarbij het circuit Verslavingszorg zich richt op de inwoners van verslavingsregio Zuid-Holland-Noord. Deze regio omvat de volgende gezondheidsregio's: Leiden, 's-Gravenhage, Delft/Westland en Midden-Holland.

Het circuit Verslavingszorg heeft tot doel het verbeteren van de levensomstandigheden van personen (en hun omgeving), die problemen hebben met (de gevolgen van) het gebruik van psychotrope stoffen of door gokken. Er wordt daartoe behandeling, begeleiding, bescherming, reclassering en consultatie geboden.

De Verslavingszorg gevestigd op het Noordeinde in Delft heeft een methadonverstrekking, verzorgt ambulante hulpverlening en er vinden alcoholgespreksgroepen plaats. Verder is er een gratis spuitomruil en gratis condoomuitgifte. Ze voorzien niet in preventie en ook de reclassering is niet vertegenwoordigd. Bij de methadonverstrekking staan 80 tot 100 cliënten ingeschreven.

Politie Haaglanden

De regio van Politie Haaglanden bestaat uit de gemeenten Delft, De Lier, Den Haag, 's-Gravenzande, Leidschendam-Voorburg, Maasland, Monster, Naaldwijk, Nootdorp, Pijnacker, Rijswijk, Schipluiden, Wassenaar, Wateringen en Zoetermeer. Politie Haaglanden is één van de 25 regionale politiekorpsen in Nederland.

Medewerkers van het politiebureau Delft Oost/Centrum komen in aanraking met de doelgroep zodra deze overlast veroorzaakt. De overlast in de binnenstad van Delft werd voornamelijk veroorzaakt door alcoholgebruikers tijdens de zomer. Door middel van een het dagbestedingsproject 'schoonhouden openbare ruimte' voor daklozen en verslaafden is de overlast grotendeels verdwenen. Het dagbestedingsproject is een samenwerkingsverband tussen het Dienstencentrum Over De Brug en gemeente Delft.

Overlast en overlastbeperkende maatregelen

In tabel 2 zijn het aantal klachten/meldingen van drugs- en alcoholgerelateerde overlast weergegeven die in 2001 bij de politie Delft binnengekomen zijn.

Tabel 2. Aantal klachten/meldingen van gebruikers alcohol/drugs in de Binnenstad⁵ van 1 januari 2001 tot 1 januari 2002.

Plaats	Aantal klachten
Cameretten/Voldersgracht	3
Markt	1
Zuiderstraat	13

Proefproject voor daklozen en verslaafden 'Schoonhouden Openbare Ruimte'

Als gevolg van het proefproject voor daklozen en verslaafden opgezet door de gemeente Delft in samenwerking met Dienstencentrum Over De Brug is een kleine groep alcoholgebruikers verplaatst naar de Zuiderstraat, alwaar de C1000 regelmatig door alcoholgebruikers wordt bezocht in verband met het kopen van goedkoop bier. Zo is men tot een project gekomen waarbij de groep verdeelt in kleinere groepjes. Met de kleinere groepen gaat men de wijk in om schoon te maken (vuil prikken). De alcoholgebruikers krijgen een herkenbaar hesje aan en ontvangen een kleine vergoeding en een lunchpakket. Het is een succes gebleken omdat in de zomer van 2002 weinig tot geen overlast meer was veroorzaakt door deze groep. Het project draait nu drie dagen per week. Daarbij zou er een doorverwijssysteem moeten komen voor 'nieuwe' zwervers, zoals gesignaleerd bij de C1000. De wijkagent signaleert nu, maar kan nu niet verder verwijzen naar bijvoorbeeld een maatschappelijk werker die zo nieuwe mensen kan opnemen in het bestaande project.

GGZ Delfland

Stichting Geestelijke Gezondheidszorg Delfland (GGZ Delfland) begeleidt en behandelt mensen die te maken krijgen met psychische problemen en richt zich daarnaast op het voorkomen van psychiatrische problemen. In verreweg de meeste gevallen gebeurt dit door poliklinische gesprekken (voorlichting, adviezen, psychotherapie en trainingen), al dan niet in combinatie met medicijnen. Indien nodig kan een dagbehandeling gevolgd worden of kan men voor kortere of langere tijd opgenomen worden.

GGZ Delfland is een grote organisatie die op meerdere locaties werkt en in de regio Delft, Westland, Oostland en regio Nieuw Waterweg Noord actief is. GGZ Delfland ziet ongeveer 10.000 cliënten per jaar en er zijn totaal 121 plaatsen voor dagbehandeling.

Stichting Maatschappelijke Opvang/Sociaal Pension

Stichting Maatschappelijke Opvang begeleidt mensen die dak- of thuisloos zijn geweest of problemen hebben met hun psychische gezondheid. In eerste instantie vangt de stichting deze groep mensen op in een sociaal pension, waar zij onder begeleiding hun leven weer op orde kunnen krijgen om weer volledig zelfstandig te kunnen functioneren. Om te voorkomen dat men na verloop van tijd weer in het oude patroon terugvalt is na deze fase een soort tussenwoningvorm gewenst, waarin mensen nog steeds op steun van elkaar en begeleiding op de achtergrond kunnen rekenen als dat nodig is. Het project begeleidt zelfstandig wonen en biedt daar mogelijkheden voor.

Het sociaal pension, gevestigd aan de Houttuinen, is ingericht voor de bewoning van zestien personen. Zij kunnen daar maximaal één jaar wonen. De meeste bewoners zijn binnen een periode van vier maanden veelal weer op zichzelf gaan wonen en hebben dan minimaal, in-

⁵ De gebieden Camaretten, Voldersgracht, Markt en Zuiderstraat worden hier gezien als de Binnenstad.

dien van toepassing, een behoorlijke regeling aangaande de financiën en dagactiviteiten of werk. Er wordt actief aan het verkrijgen van arbeid gewerkt. In alle ontwikkelingen van de individuele bewoners staat de eigen verantwoordelijkheid centraal. Daarin past ook het aanpakken van eventuele verslavingsproblematiek. Dit geschiedt veelal na een herstel van de relatie met andere hulpverleningsinstanties of op eigen kracht. In die processen staan de begeleiders van het pension de bewoner 24 uur per dag ter zijde. De begeleiding is vastgelegd in een contract hetgeen wederzijdse helderheid verschaft over datgene wat we van elkaar kunnen verwachten en wat we in wederzijds respect voor de toekomst voor ogen hebben. Indien men nog onzeker is aangaande het zelfstandig wonen kan de bewoner aansluitend in de woongemeenschap terecht.

Stichting Dienstencentrum Over de Brug

Het Dienstencentrum is een instelling die opvang, begeleiding en laagdrempelige hulp biedt aan mensen in bijzondere levensomstandigheden, zoals druggebruikers, daklozen en mensen met psychiatrische problemen. Er worden diverse activiteiten aangeboden voor de doelgroep als huiskameropvang, voorzien in maaltijden, sputomruil, persoonlijke hulpverlening, budgetteringshulp en voorlichting. Daarbij gebruikten 160 mensen in 2001 Stichting Dienstencentrum Over de Brug als postadres.

4.4 Gebruiksruimte

De meningen zijn zeer verdeeld over het wel of niet in het leven roepen van een gebruiksruimte. Vanuit de respondenten zijn verschillende voor- en nadelen weergegeven. Als we alle gegevens tegen elkaar afwegen dan is er geen reden om een gebruiksruimte in het leven te roepen als deze bedoeld is als overlastbeperkende maatregel. De doelgroep die er gebruik van zou moeten maken is klein (maximaal vijftien personen), voor een dergelijk kleine groep is het een dure voorziening. Uit de gegevens blijkt dat over het algemeen genomen de gebruikers in Delft een dak boven hun hoofd hebben of een plek om te gebruiken. De overlast die geconstateerd wordt heeft voornamelijk met alcoholgebruik en seizoensomstandigheden (rondom de voorzieningen) te maken en niet met harddruggebruik op straat of in portieken. Deze overlast blijkt bijvoorbeeld goed aangepakt te kunnen worden gezien het succes van het project opvang daklozen en verslaafden. Een opvallend gegeven wat in de interviews met de instellingen naar voren komt is dat de gebruikers naar Rotterdam of Den Haag gaan als zij in een gebruiksruimte willen gebruiken. Daarnaast bestaat er de angst voor een aanzuigende werking van een gebruiksruimte in Delft, waardoor de overlast wellicht vergroot zou worden in plaats van dat het zou afnemen.

Een gebruiksruimte als zorgmaatregel, omdat de gemeente Delft vindt dat zij beleidsmatig een veilige ruimte voor gebruik voor deze groep wil organiseren, is een optie. Hiervoor dient eerst door de gemeente een beleidskeuze gemaakt te worden. Wederom geldt hier dat het voor een relatief kleine groep een dure voorziening is. Er zal dan ook goed gekeken moeten worden op welke wijze een dergelijke ruimte ontworpen moet worden (een aparte voorziening of een aparte ruimte binnen een bestaande voorziening).

Concluderend kunnen we zeggen dat op dit moment het niet noodzakelijk en wenselijk is om een gebruiksruimte als overlastbeperkende maatregel binnen gemeente Delft te ontwerpen en implementeren. De doelgroep is hiervoor te klein en het soort overlast zal niet met een dergelijke ruimte worden opgelost.

5. Conclusies

De vraagstelling hadden wij als volgt geformuleerd:

Hoe en op welke wijze is een gebruikersruimte binnen de gemeente Delft haalbaar? Welk draagvlak bestaat er binnen de betrokken organisaties en potentiële gebruikers voor een dergelijke gebruikersruimte?

Concluderend kunnen we zeggen dat het op dit moment niet noodzakelijk en wenselijk is om een gebruikersruimte als overlastbeperkende maatregel binnen de gemeente Delft te ontwerpen en te implementeren. De doelgroep is hiervoor te klein en het soort overlast zal niet met een dergelijke ruimte worden opgelost.

Deelvragen

Om de bovengenoemde vraagstelling te kunnen beantwoorden, hebben we onder andere gekeken naar:

Het in kaart brengen van doelgroepen in de gemeente Delft binnen de populatie die gebruik zouden maken van een gebruikersruimte.

Ondanks grote variatie in aantallen soorten gebruikers geven instellingen aan dat het totale aantal (bekend en/of ingeschreven binnen de instellingen) druggebruikers tussen 80 en 160 ligt. Het grootste deel van de instellingen die in contact staan met potentiële gebruikers van een gebruikersruimte schatten dat in Delft vijf tot tien mensen hiervoor in aanmerking zouden komen.

Overlast wordt voornamelijk veroorzaakt door twee groepen: gebruikers die buiten het DOB drugs en/of alcohol gebruiken en een kleine groep alcoholgebruikers die zich ophoudt bij de C1000 op de Zuiderstraat.

Onder welke condities maakt de doelgroep gebruik van een gebruikersruimte? Het inventariseren van het draagvlak bij de potentiële doelgroep.

Uit de interviews met cliënten van DOB en de Maatschappelijke Opvang komt naar voren dat zij waarschijnlijk wel gebruik zouden maken van een gebruikersruimte als die in Delft aanwezig is. De cliënten geven zelf aan dat het een goed initiatief zou zijn, maar kunnen niet goed onderbouwen waarom zij een gebruikersruimte zouden willen. Ze geven wel aan dat het de drugsgerelateerde overlast zou beperken in Delft en om dit te onderbouwen geven ze aan dat de groep drugsgebruikers in Delft groot (500 gebruikers) is. Dit zegt waarschijnlijk meer over het feit dat ze graag een gebruikersruimte zien in Delft dan dat het iets zegt over het aantal werkelijke gebruikers in Delft. Daarbij worden ook redenen genoemd als “het hebben van een plek waar het mag” en “het is toch een goed iets”.

Op de vraag waar gebruikers nu hun drugs gebruiken, wordt geantwoord dat zij dat thuis doen of bij vrienden. Ook is genoemd dat een kleine groep gebruikers naar de gebruikersruimte in Den Haag of Rotterdam gaat. Het draagvlak voor het idee van een gebruikersruimte blijkt onder de doelgroep redelijk aanwezig, het wordt echter niet duidelijk of de cliënten ook daadwerkelijk van een dergelijke voorziening gebruik zouden maken.

Het inventariseren van het draagvlak voor een gebruikersruimte bij de betrokken organisaties in Delft.

Het draagvlak binnen de betrokken organisaties in Delft voor een gebruikersruimte als overlastbeperkende maatregel is marginaal. De instellingen delen het beeld dat er weinig visuele overlast is met betrekking tot drugsgebruikers, de geconstateerde overlast is vooral

alcoholgerelateerd en seizoensgebonden. Enkele instellingen steunen wel het initiatief van een gebruikersruimte vanuit de invalshoek van zorg; het creëren van een veilige omgeving om te kunnen gebruiken.

Het inventariseren van de randvoorwaarden die betrokken partijen (organisaties en doelgroepen) zien met betrekking tot een gebruikersruimte.

De algemene mening is dat er weinig tot geen draagvlak is namens de instellingen voor een gebruikersruimte. In de interviews is wel gesproken over mogelijke voorwaarden zoals; veiligheid, mogelijkheden tot spreekuur, toegangstestem en dergelijke. Aangezien het advies is dat er geen gebruikersruimte moet komen, gaan wij verder niet in op deze voorwaarden.

Enkele opvallende zaken

De zorginstellingen zouden persoonsgegevens moeten registreren naast het aantal behandelingen en/of aantal bezoeken. Op onze vraag hoeveel gebruikers er in Delft zijn kon niet één zorginstelling een duidelijk antwoord geven. Zo bleek de administratie van het DOB zeer onoverzichtelijk, terwijl zij de aangewezen instantie zijn die in contact staan met de doelgroep en een belangrijke functie in dit opzicht vervult in Delft.

De organisaties en instellingen hebben geen duidelijk beeld van elkaar en elkaars werkzaamheden. De bijeenkomst van 9 januari 2003 was voor het eerst dat ze in dergelijke samenstelling bij elkaar zaten. Zo merkt de politie op dat een cliënt bij alle zorginstellingen kan 'winkelen' aangezien er geen afstemming plaatsvindt tussen de zorginstellingen. Er zijn wel overlegvormen maar die zijn in kleine stukken geknipt. Op het gebied van overlast is er geen breed overleg. De bijeenkomst op 9 januari was de eerste waarbij alle relevante betrokken partijen aanwezig waren. Een breed overleg is nodig aangezien "Iedereen klaagt over het zelfde groepje, maar niemand weet dat ze het over het zelfde groepje hebben".

6. Advies gebruiksruijnte en mogelijk vervolg

Op de vraag of en op welke wijze een gebruiksruijnte binnen de gemeente Delft haalbaar is hebben we het volgende advies geformuleerd. Op dit moment is het niet noodzakelijk en wenselijk om een gebruiksruijnte, als overlastbeperkende maatregel, binnen de gemeente Delft te ontwerpen en te implementeren. De doelgroep is hiervoor te klein en het soort overlast zal niet met een dergelijke ruijnte worden opgelost.

Op het terrein van draagvlak onder de betrokken organisaties en potentiële gebruikers voor een dergelijke gebruiksruijnte kunnen we zeggen dat deze bij de organisaties minimaal is. Vanuit de potentiële gebruikers is wel de wens geuit om een gebruiksruijnte te krijgen. De afweging 'kleine doelgroep' en 'weinig overlast tegenover de hoge kosten van een dergelijke voorziening', maakt dat wij een gebruiksruijnte niet op zijn plaats achten.

Een kleine doelgroep en beperkte overlast wil niet zeggen dat er geen sprake is van een problematische situatie. Deze is wel aanwezig, alleen denken wij dat deze niet opgelost wordt met een gebruiksruijnte. De overlast ligt meer op het vlak van: alcoholgebruik op straat, (seizoensgebonden) 'hanggedrag' voor de instellingen en zorgelijke situaties in de persoonlijke omgeving van de cliënten. Een mogelijk vervolg zou kunnen liggen in een procesbegeleiding van de betrokken organisaties in het ontwerpen van een soort 'plan van aanpak' hoe zij met deze probleemgroepen omgaan. Het gaat namelijk niet alleen om overlastgevende harddruggebruikers, maar ook om alcoholgebruikers, onwenselijke situaties in woonomgevingen en dergelijke. Daarnaast is het van belang dat de betrokken organisaties elkaar in het werkveld meer gaan treffen en hun individuele registraties meer op orde krijgen, zodat er een meer eenduidig beeld over de doelgroepen ontstaat waardoor de zorg voor de groepen met gecombineerde problematiek gezamenlijk kan worden aangepakt.

Bijlage 1. Literatuuroverzicht

Documentstudie

De volgende relevante stukken zijn gebruikt voor de documentstudie:

- Gemeente Delft, Conceptnota Verslavingszorg, januari 2003.
- Gemeente Delft (2002) *Convenant samenwerking in de Opvang in Delft*.
- Gemeente Delft Collegeprogramma voor 2002-2006: 'Voorzetten en doorzetten'.
- Linssen, L., Graaf, I. de en Wolf, J (2002). *Gebruiksruimten in beeld. Handreiking bij organisatie en inrichting*. Trimbos-instituut en Landelijk Steunpunt Druggebruikers in samenwerking met het Ontwikkelcentrum Sociaal Verslavingsbeleid van Resultaten Scoren, GGZ Nederland.
- CC&S i.o.v. de gemeente Delft (2001) *Rapport Maatschappelijke Opvang Delft*.
- Otter, P. den, Fessem, E. van, Maalsté, N. en Lier, L. van (2001). *Naar een sluitende 24-uur zorgstructuur. Advies over de ontwikkeling van een 24-uur zorgstructuur in de gemeente Leiden*, ES&E.
- Intomart (2000) *Hulp bij een gebrekkig leven. Wensen van dak-, thuislozen en verslaafden in Delft onderzocht*.
- Intraval (1999) *Wijs verwezen. Evaluatie van de gebruiksruimte De Verwijsplek te Apeldoorn*.
- Intraval (1998) *Ruimte om te gebruiken. Evaluatie gebruiksruimte Spanjaardstraat Rotterdam*.
- Intraval (1998) *De Daeke in gebruik. Evaluatie Opvang- en Adviescentrum en gebruiksruimte De Daeke in Venlo*.
- Intraval (1997) *Gebruiksruimten in Nederland*.

Geraadpleegde internetpagina's:

www.parnassia.nl
www.ggzdelfland.nl
www.delftwonen.nl
www.maatschappelijkeopvang.nl

Bijlage 2. Overzicht instellingen

Organisatie

Parnassia Verslavingszorg/Verslavingszorg Delft Oostland Westland

Stichting Dienstencentrum *Over de brug*

Maatzorg

Politie

Gemeente Delft (bestuursassistent)

Stichting Maatschappelijke Opvang (inclusief Sociaal Pension)

GGZ Delfland, Crisisdienst

GGZ Delfland

EHBO Reinier de Graaf ziekenhuis

Stichting VOZH Ricardis

Stichting Jeroen

GGD Delfland

PRAT Delft (Drugs Preventie Advies Team)

Zorgregelaar BAW

Gemeente Delft, Toezicht openbare Ruimte (TOR)

Bijlage 3. Deelnemers werkbijeenkomst gebruikruimte Delft

Organisatie	Naam
EHBO Reinier de Graaf ziekenhuis	De heer Martin Hydra
Gemeente Delft	De heer Rob van der Plas
Gemeente Delft, wethouder	De heer Dick Rensen
Gemeente Delft	De heer Maarten Verbaan
Gemeente Delft	De heer Martin Vervoorn (onder voorbehoud)
Gemeente Delft	De heer Hans Vlaanderen
Parnassia Verslavingszorg	De heer Nico Boersen
GGZ	De heer Wladimir Andela
Politie Delft	De heer Ruud Ligtfoot
Politie Delft, chef recherche	De heer Joop Hooimeijer
Politie Delft	De heer Gerrit Veneman (Wijkagent)
PRAT Delft	De heer Hans Ligtenberg
Stichting Dienstencentrum 'Over de brug'	De heer Hein Andrea
Stichting Maatschappelijke Opvang	De heer Bram Le Combe
Verslavingszorg Delft Oostland Westland	Mevrouw Bruinen

Bijlage 4. Kenmerken doelgroepen

Kenmerken drie subgroepen

Op grond van criteria als zorgbehoefte en in welke mate sprake is van ernstige overlast, onderscheiden we drie subgroepen: de Zorggroep, de Grensgroep en de Niet-participanten. Elke groep heeft een (grotendeels) specifieke problematiek en veroorzaakt verschillende vormen én verschillende mate van overlast.

De Zorggroep

De Zorggroep bestaat uit mensen die vooral zorg nodig hebben en daarvoor afhankelijk zijn van de diverse zorginstellingen (psychiatrie, verslavingszorg en ambulante geestelijke gezondheidszorg). Een groot deel van deze groep onderhoudt reeds contacten met diverse instellingen. Ook komt een deel wel in aanmerking voor zorg, maar is op de een of andere manier niet bij de zorg in beeld. De problematiek waar de Zorggroep mee kampt, ligt voornamelijk op psychosociaal en psychiatrisch gebied ('in de war') met daarnaast eventueel middelen- en/of medicijngebruik. Ook behoort een deel van de harddrugverslaafden die het methadon-begeleidingsprogramma volgt tot de Zorggroep. Mensen die tot deze categorie behoren zijn zelden dakloos. De Zorggroep is doorgaans vindbaar en bereikbaar, al verblijft men veelal niet op een vaste plek. Een deel van de mensen binnen de Zorggroep kan als de zogenaamde "draaideurklanten" worden benoemd: mensen met een chronische psychiatrische achtergrond, die regelmatig in psychiatrische ziekenhuizen verblijven voor kortdurende opname.

De Zorggroep is over het algemeen goed aanspreekbaar. De overlast die de Zorggroep veroorzaakt is beperkt, doorgaans niet ernstig en vaak van (zeer) korte duur. Vaak is er sprake van visuele overlast in en rond instellingen, incidenteel ook van overlast als gevolg van psychosociale problematiek. Te denken valt aan de gevolgen van het niet nemen van medicijnen, ontstaan van psychose, gedrag bij extreem gebruik na kortdurende abstinentie. Deze 'overlast' vindt voornamelijk 'binnenshuis' plaats. Slechts incidenteel is sprake van (extreme) overlast op straat.

De Zorggroep komt soms in contact met de politie (op het bureau, op straat of in de thuissituatie). In de meeste gevallen is er sprake van een crisissituatie en is zorg nodig, maar niet in die mate dat een beoordeling door een GGZ instelling leidt tot een gedwongen opname.

De Grensgroep

De Grensgroep heeft voor een deel zorg nodig net zoals de Zorggroep, maar vraagt deels ook om een strengere aanpak en repressief optreden. De groep is te stimuleren tot ander gedrag en zijn met deze groep afspraken te maken, maar vaak is een stok achter de deur nodig. Als voorbeeld noemen we het stellen van sancties op financieel gebied. Ook deze groep is bekend bij de meeste instellingen, al is meer dan bij de Zorggroep sprake van eenmalige contacten. De problematiek van de grensgroep is veelal een combinatie van alcohol- en of drugsverslaving, dak- en of thuisloosheid en psychosociale problematiek.

Het soort overlast dat de Grensgroep veroorzaakt is divers. De overlast kan bestaan uit zowel visuele overlast (openlijk gebruik bijvoorbeeld), samenscholing, vervuiling, geluidsoverlast als intimiderend gedrag, diefstal, claimedrag of onaangepast gedrag. De doelgroep veroorzaakt op meerdere plekken overlast: zowel rond instellingen wanneer zij daar bijvoorbeeld niet terecht kunnen als in openbare ruimten (in en rond winkels, in parken). De politie komt daardoor regelmatig met deze groep in contact, vaak op straat al, in contact en moet in veel gevallen optreden (corrigeren, verwijderen, mee naar het bureau).

De Niet-participanten

De Niet-participanten onderhouden geen contact met de zorginstellingen en zijn daartoe op eigen initiatief ook niet bereid. Dit is de groep die 'niks wil' en waarvoor alleen minimale zorg en een strenge aanpak nog geëigend is. De doelgroep heeft weinig binding met de maatschappij en heeft doorgaans niet veel te verliezen. De doelgroep zoekt anonieme plekken op waar zo min mogelijk publiek aanwezig is en vormt daar groepen met 'lotgenoten'. De problematiek ligt voornamelijk op het gebied van langdurig en extreem middelengebruik (zowel alcohol als drugs) en ernstige psychiatrische problematiek. Dakloosheid is vaak een direct gevolg van

deze problematiek.

De groep veroorzaakt voornamelijk overlast in de openbare ruimte, zoals parken. De aanwezigheid van deze groep gaat nogal eens gepaard met vervuiling, herrie en intimidatie. Mede hierdoor oogt de openbare ruimte als een onveilige plek. Ook in winkels en rond instellingen is deze groep erg lastig, soms zelfs agressief en gewelddadig. Zo zijn supermarkten en de drankenhandels zeer regelmatig doelwit van diefstal. De medewerkers hebben tevens te maken met agressie wanneer zij de verdachte daarop aanspreken. Vaak moet de politie worden ingeschakeld.

Vrijwel alle Niet-participanten zijn bekenden van de politie. Ofwel als gevolg van overlastsituaties ofwel als gevolg van diefstal, intimidatie en bedreiging.